

Chaus S. V. Speech Genre “Defense” in the Judicial Discourse (based on the Nuremberg Trials Materials).

The article deals with the characteristics of the speech genre “defense” in the judicial discourse. Maintenance of public defense by the example of judicial speech advocates of the Nuremberg Trials has been analyzed.

Keywords: *speech genre, judicial speech, maintenance of public defense, pleadings.*

Черхава О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

МЕТОДИКИ ВИКОНАННЯ СЕМАНТИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ У СТРУКТУРАЛІЗМІ Й КОГНІТИВНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

У статті розглядаються різні методики аналізу семантичної структури лексики, які розроблялися у добу структуралізму, а в когнітивній лінгвістиці знайшли свою широку апробацію, зокрема матрична реконструкція семантичних відношень між словами, яка передбачає виконання таких процедур, як компонентне розкладання значення слова із залученням етимологічного, семантико-мотиваційного і концептуального аналізу, що сприяють виявленню семантичних джерел слів певної мови, розкриттю їх семантичної першооснови та відтворенню реліктового характеру.

Ключові слова: *семантична реконструкція, матрична реконструкція, методика розкладання значення слова, етимологічний аналіз, семантико-мотиваційна реконструкція.*

Теорія семантичної реконструкції була популярною у 60-70-х роках ХХ ст. і спрямовувала дослідників на розробку методики компонентного аналізу значення слова [25] (іншими словами, – реконструкцію компонентів значення слова) із залученням *етимологічного аналізу*, у процедурі якого простежувався взаємозв'язок формальної (яку здійснювали перші покоління лінгвокомпаративістів) та власне семантичної реконструкції, оскільки “методика етимологізації повинна базуватись на семантичних закономірностях та особливостях відображення цих закономірностей у формі” [15, с. 35]. Специфіку семантичної реконструкції убачають у відкритості лексичної системи мови, а також слабкості системних зв'язків між лексичними системами різних мов. Як, правило, такій реконструкції підлягали не всі сфери лексичної системи мови, а лише окремі її аспекти: акцентна організація слова, об'єм та межі слова, поняттєвий зміст, входження в певне семантичне поле [17], закономірності формування значення слова, виявлені зі схожих семантичних змін слів в одній або різних мовах.

Різноманіття семантичних зв'язків слів та їх функціонально-стилістична характеристика залежать від ступеня генетичного споріднення мов і передбачають виконання лексико-семантичної *часткової кореневої реконструкції* – моделювання діахронічного інваріанта коренеслова (для далекоспоріднених мов) та *цілісно-лексемного* моделювання слова загалом (для близькоспоріднених мов).

Так, наприклад, германіст Е. А. Макаєв уважає, що необхідно розмежовувати *глобальну реконструкцію*, яка можлива лише для одиниць *фонемного і морфемного рівня* (закритий список одиниць), та *часткову* реконструкцію, можливу для синтаксичного і лексико-семантичного рівня [12, с. 90–91].

Апробований індоєвропейцями і лінгвокомпаративістами однотипний принцип виконання *зовнішньої та внутрішньої реконструкції* (для виявлення схожості здебільшого фонетики) [26], підвів дослідників до можливості проведення більш

надійного генетичного співвіднесення лексем різних мовних груп і підтвердив припущення, що *зовнішнє порівняння забезпечує надійність внутрішньої реконструкції*. Остання набула ширшого розуміння, завдяки використанню методів статистики, ареальної лінгвістики або лінгвістичної палеонтології, і зумовила постановку іншого складного завдання – вибору матеріалу для відтворення більш давніх мовних станів [27], яке не вичерпало своєї проблематичності і донині і становить актуальність теми пропонованої статті.

Найбільшим здобутком фонології, що перейшов в аспект семантики, вважають 1) введення в науковий обіг понять *опозиції* та *кореляції*, 2) розвиток *теорії мовного знака* і 3) *систематичне виявлення правил регулярних відповідностей у порівнянні мов однієї сім'ї*. Саме на вдосконаленій процедурі формальної і семантичної *реконструкції* із залученням нових процедур, характерних для когнітивної лінгвістики, у статті пропонується нова розроблена методика когнітивно-семантичної реконструкції слова на основі не диференціювання звукових характеристик семантичних комплексів: місце, суб'єкт, знаряддя дії, дієслово, об'єкт, а встановлення діяхронічних семантичних зв'язків між ними, що утворюють ядро тексту та є способом побудови його смислу, мотиву [8].

Мета статті: розробити методику виконання когнітивно-семантичної реконструкції генетично-споріднених мов.

Підґрунтям розробки перших методичних установок для виконання семантичної реконструкції були спроби вірмено-грузинського філолога М. Я. Марра створити загальну теорію розвитку всіх мов світу (яфетична теорія/марризм), що заперечувала мовні сім'ї, прамови, генетичні зв'язки мов та пояснювала **зміни в мові як наслідок схрещення мов і ґрунтувалася на класовому характері мови**. “Розвиток усіх мов світу учений розглядав в єдиному глотогонічному процесі зі спільними чотирма першоелементами через спільні для всіх мов стадії, в яких структура мови віддзеркалює класову структуру суспільства” [13]. Ідеї М. Я. Марра знайшли як тодішніх прихильників (М. Сугак), так і опонентів, які назвали її псевдонауковою (Є. Д. Поліванов).

Використавши метод *палеонтологічного* та *чотириелементного аналізу* формальної сторони слова, які замінили порівняльно-історичний метод, М. Я. Марр порівнював форми слів та, виокремивши спільний елемент, доводив схожість мов різних сімей і, у такий спосіб, вивів **закон поляризації значення, що панувало в первісному мисленні та первинному полісемантизмі праслова** [11].

Загалом методичне виявлення давнього мовного елемента та усвідомлення його первинного смислу за допомогою очищення від пізніших семантичних нашарувань [18] розпочалося у 1956 році дослідником зниклих скіфських слів В. І. Абаєвим зі спроби розкриття ідеологічних потенцій слова та мови загалом – *концепції ідеосемантики* (як компонента етимологічного аналізу) [1]. Автор вказує на те, що “реконструкція невіддільна від зіставлення виокремлених одиниць споріднених мов та встановлення закономірних відповідностей між цими формами, на яких базується їх можливий генетичний збіг та можливість реконструкції” [там само, с. 84].

Суть його методики передбачала такі етапи:

1) для основних оригінальних слів певної мови необхідне зіставлення зі словами споріднених мов та діалектів, а також відстеження їхньої формальної та змістової історії усередині цієї мови;

2) для слів, які є похідними в межах цієї мови (внутрішньомовні деривати), слід установити їхні складові частини, корінь, основу та форманти;

3) для запозичень – виявити джерело запозичення [там само, с. 288], які і досі обрані як процедура проведення лексико-семантичного аналізу [20], незважаючи на можливу зміну послідовності дій:

1) встановити коло буквальних відповідників у контактних діалектах у межах однієї мови;

2) перевірити на предмет наявності аналогічних форм в інших сусідніх і віддалених мовах;

3) вийти за межі однієї мовної сім'ї з метою пошуку етимологічно тотожних основ в інших європейських мовах [9, с. 159].

Саме етимологічний аналіз сприяв виокремленню у теорії номінації такого її аспекту, як ономасіологія. Розподіл семантики на *ономасіологію*, що спрямована на аналіз від речі явища до думки про них, та *семасіологію*, що прямує від позначення до значення, заклав підвалини для розробки необхідного інструмента таких досліджень.

Одним із перших досліджень, методику якого й досі у різних варіаціях застосовують активно в сучасних працях, (як скажімо, аналіз християнської лексики, направленої на переосмислення людиною духовних цінностей, себе в них та свого ставлення до світу природи [6]), став *досвід моделювання семантичних мікрополів*, розроблений для *етимологізації назв рослин* [14] М. І. Толстим. Семантичне мікрополе, на думку дослідника, – це поєднання усіх назв із загальним реальним планом змісту [там само, с. 25], які можна аналізувати з позицій семасіології. Метою такого аналізу має бути виявлення етнокультурної інформації з назви, а об'єднання слів може відбуватись навколо основи, що формує номінацію.

Так, *семасіологічний підхід* сформувався в 1960-х-1980-х роках в окремий напрям у семіотиці зусиллями представників тартусько-московської школи на чолі з Ю. М. Лотманом (В'яч. В. Іванов, С. Ю. Неклюдов, О. В. Падучева, В. М. Топоров та ін.), які розглядали мову і культуру як особливі *знакової системи* [цит.: за пр. 7].

Зокрема В. М. Топоров представив цілісне бачення системного синхронного аналізу як “дослідження парадигматичних, синтагматичних, дериваційних та інших системних зв'язків мовних одиниць у структурі мови; саме [...] дослідження сполучуваності слова (синтагматичних зв'язків) створює контекст, який дозволяє уточнювати значення слова, інтерпретоване у тлумачних словниках [...]”.

Поєднання принципів виконання семантичної реконструкції та аналізу семантики слова у працях В. М. Топорова засноване на визначенні смислової мотивації слова, а також на його відношенні до індоєвропейської мови, на розкритті уявлень про ментальність носіїв мов та процесів породження смислів [8].

Цікаві припущення щодо результатів семантичної реконструкції зробив Є. Курилович. “Якщо ті чи інші форми у споріднених мовах можна пояснити кожному в межах своєї мови як результат живих словотвірних процесів, то вони не можуть свідчити про існування спільного індоєвропейського прототипу; така реконструкція базується (за А. Мейє) на винятках та аномаліях, а не на граматичних правилах мови; якщо ж деяка форма вживається лише в ідіомах, в той час як використання її синоніма (синонімів) є вільним, то ця форма, очевидно, представляє більш давній стан [27, р. 469]. Ця техніка реконструкції ставить за мету відтворити інвентар варіантів у різних підсистемах однієї мови та класифікувати варіанти відповідно до їх давності, що передбачає системне “відновлення” відсутніх мовних ланок, аналіз реліктів типологічної імплікації, дистрибутивний аналіз тощо [там само].

Подальші експериментальні дослідження у царині семантики [2, с. 17] дали можливість представити шляхи розробки методик аналізу різних груп лексики.

Аналіз за семантичними мікросистемами (на зразок праслов'янського *ліс* та *їжа*) стає ефективним при вирішенні двох основних етимологічних завдань: 1) проблеми етимона та 2) проблеми джерела історичного проникнення. Лексеми, задіяні у загальному процесі семантичних змін, якимось чином співвідносяться між собою. Ці лексеми характеризуються певним ступенем семантичної близькості, яку можна виміряти кількістю диференційних семантичних ознак, а, відповідно, максимальний ступінь семантичної віддаленості вимірюється відстанню в одну ознаку, при цьому можлива також семантична нейтралізація.

Така методика передбачала визначення первинних диференційних ознак низки назв (у дослідженні *лісу*, *їжі*) та вияв немаркованої назви і виконувалася за такими процедурами: а) із низки лексем, пов'язаних з досліджуваною семантикою слів у сучасних діалектах (слов'янських), відібрати ті, що позначають загальне поняття – немарковану лексему (*ліс*, *їжа* загалом); б) визначити з диференційних ознак ті, що зберігаються в явному вигляді (хвойний – нехвойний, їстівна – неїстівна); в) обрати із мікросистеми для аналізу слова з ранньої прамови (рання праслов'янська); г) визначити, які диференційні ознаки можуть бути первинними, а які – вторинними для прамови та встановити найбільш надійні маркування лексем.

Проведена реконструкція семантики лексем вкотре підтвердила припущення, що зовнішнє порівняння підтверджує надійність внутрішньої реконструкції, оскільки вона відноситься до прамовного стану і дозволяє провести більш надійне генетичне співвіднесення цих лексем із лексемами іншої мовної групи. На думку О. М. Трубачова, саме пошук через етимологію глибини, розкриття дієслівної чи іменної мотивації слів посилює або послаблює семантичне наближення порівнюваних слів, залишаючи відкритим питання поділу цих слів (наприклад, виділення форманта – *no* чи –*sno* в порівнюваних словах **krosno* і **kreslo*) [22]. У своїх сучасних працях автор стверджує, що “семантична реконструкція засобами етимологізації є одним із джерел реконструкції давньої культури – духовної та матеріальної” [23, с. 125].

Упроваджуючи теоретико-методологічні засади соціолінгвістики, американський учений У. Лабов зацікавився зсувом голосних у розмовній американській англійській мові, виокремлюючи два основні процеси – на півночі та півдні США. Одержані фонетичні дані допомогли встановити соціальну зумовленість мовних змін та виявити вплив соціальних фактів на варіативність мови, а також зв'язок лексикології та семантики, оскільки лексична система мови сильно реагує на зміни в соціальному житті та відображає диференціацію суспільства на групи [28].

У другій половині ХХ століття зі зміною парадигми лінгвістичних досліджень у бік лінгвокогнітивістики та лінгвокультурології (дозволило науковцям зрозуміти, як відбуваються процеси сприйняття, категоризації, осмислення світу, накопичення знань; які системи забезпечують різні види діяльності з інформацією) метод порівняльно-історичного мовознавства набув міждисциплінарного характеру, проте зберіг традиційні риси.

Поширеним і ефективним методом дослідження відповідних феноменів стала процедура **матрична реконструкція семантичних відношень між словами**, яку розробили для дослідження операційних систем (створення систем інформаційного пошуку, побудови штучного інтелекту, машинного перекладу [29]).

За допомогою такого формалізованого аналізу (метамовою), розроблено семантичну класифікацію аксіономенів сучасної англійської мови [21]. Матриця – модель, що фіксує семантичні зв'язки між словами на позначення обраного смислу у вигляді стовпчиків і рядків однакової довжини. Знак “+” позначає співвідношення слова та його значення. Етапи збору матеріалу є такими:

1. З тлумачних словників за допомогою прийому суцільної вибірки виписують слова, що належать до однієї частини мови (наприклад, іменники), у формулах тлумачення яких містяться експліцитні та імпліцитні вказівки на форми і засоби передачі обраного знання (наприклад, релігійно-християнського).

2. Укладаємо *картотеку* мовного матеріалу.

3. Одержані у такий спосіб лексеми підлягають аналізу *методом ступінчастої ідентифікації* (термін Є. В. Кузнецової).

4. Визначення лексико-семантичної групи слів як сукупності одиниць, що тлумачаться через одні й ті ж слова-ідентифікатори [19].

5. Для розміщення заповнених клітин у матриці використовують *топографічний метод*.

Окрім того, на думку О. Л. Березович, “реконструкція лексем дає найбільше результатів у разі застосування *методологічних прийомів семантико-мотиваційного аналізу* (поєднання семасіологічного й ономасіологічного підходів). Зокрема це дасть змогу пояснити значення етимона, відтворити повноту номінативної і культурно-прагматичної ситуації, яка сприяла появі як окремих слів, так і цілих лексико-семантичних полів та їх послідовному смислому розвитку” [4]. Дослідниця пропонує відтворення цілого комплексу фактів (мовних, ментальних, культурно-прагматичних), які сприяють розвитку значення слова. В її методиці аналізу підлягають словесні об’єднання – *лексико-фразеологічні гнізда* із виокремленими у них *вершинними словами*, а також вивчається термінологія спорідненості, мовленнєвої діяльності, позначення іномовних слів, одиниці категоріального апарату (семантико-мотиваційна паралель, семантично-дериваційний комплекс, дериваційно-фразеологічне гніздо, семантико-мотиваційне поле). Унаслідок цього видається можливим відобразити перехід від цінностей однієї ранньої епохи до більш пізньої. За її словами, “семантико-мотиваційна реконструкція лексики у сучасній мові є не лише *частиною процесу етимологізації слів*, але й стає самостійною сферою лінгвістичного дослідження, тісно пов’язаного із *лексико-семантичною типологією*, вивченням мовної картини світу” [там само].

Окрему увагу О. Л. Березович приділяє *реконструкції семантичного об’єму і прагматичних особливостей слів* багатозначної семантики, де порушує питання *системної інтерпретації специфічних моделей семантичних рядів та полів і осмислення взаємопереходів* в певних *сферах* (обрано для аналізу пропріальну лексику/власних назв та апелятивну –/ загальних назв) [4]. При цьому, детальний аналіз конкретних сюжетів, які вибудовують представлені як ілюстрації до певного аспекту семантичної реконструкції, не проводиться, а наголос робиться на *виведенні мотиваційних контекстів*, що даються носіями народної творчості (топонімії), оскільки вони відображають індивідуальну розстановку смислових акцентів або містять пізніше переосмислення першопочаткових мотивів (у дослідженні – номінації). При цьому первинний мотив для кожної з назв не визначається, бо основним завданням залишається реконструювати весь *спектр можливого мотивування* (способу обґрунтування введених у твір/текст тих чи інших мотивів, наприклад, нових образів, дій, фабули), яке фіксує модель дериваційно-мотиваційних зв’язків, актуальних для мовної свідомості. Далі необхідно здійснюється опис цих моделей із урахуванням *частотності слів* та способів їх утворення.

Розроблена О. Л. Березович методика передбачає такі етапи її виконання:

1. Опис уже наявних семантичних моделей та визначення семантичних типів, що не є дослідженими (можливо, із вказівкою на особливу ситуацію). На цьому етапі важливо враховувати те, що кожне слово є одиничним у своїй широкій системі, але

виокремлюється в масштабах макросистеми традиційної полісемії, метафоризації, топонімії тощо.

2. Особливо ефективним по відношенню до масштабних іменних масивів, що належать певним тематичним групам і рядам, є використання електронних баз даних для проведення *лінгвостатистичного аналізу* у семантичній реконструкції, зокрема *частотність реалізації окремих основ* (окремо у топонімії та в цілому в ономастиці), яке суттєво допомагає відтворити/реконструювати картину функціонування відповідних слів, встановити їх розповсюдження, семантичні об'єми основ. Підсумком на цьому етапі стає створення таблиці (матриці) слів (наприклад, метафоризації, синонімії), мотивованих певним позначенням.

3. Далі здійснюється аналіз таблиці (матриці) для попереднього встановлення причини нерівномірних показників, можливо, мовних факторів. Наприклад, особлива частотність слова може бути зумовлена його утворенням від основи (враховуємо її когнітивно-оцінний фон), яка визначається смисловою ємністю та її можливостями або ж дифузною семантикою, а також народною (релігійною) систематикою, що дає більший об'єм значення слова, ніж побутова чи наукова. Підсумком є зіставлення *продуктивності основ слів*, що належать до певної тематичної групи, яке допоможе охарактеризувати семантичну своєрідність основ.

4. *Семантична сполучуваність* передбачає аналіз *синтагматичних* (сполучуваність слів у мовленнєвому потоці, тексті) та *парадигматичних* (відношення, в якому представлені різні форми того самого категорійного ряду) ознак і базується на здатності досліджуваного слова/словосполучення вступати в *семантичні опозиції* (багатозначні та семантично об'ємні слова часто в декілька) з іншими словами/словосполученнями; на встановленні смислових зв'язків (та їх категоризація) слова/словосполучення та семантичних пар, рядів (їх типи та функціональні особливості), мікросистем, реалій. Перелік семантичних рядів може сприяти вирішенню завдань *етимологічної* та *мотиваційної інтерпретації*. Ця семантична мікросистема створює своєрідний контекст для тих елементів, що в неї входять, а в середині нього діє закон *смислової узгоджуваності*, тому аналіз конкретного контексту дозволяє встановити реалізоване в даному випадку значення слова, а аналіз контексту – парадигму значень. На цьому етапі важливо враховувати відносну продуктивність різних компонентів семантичного ряду при вивченні семантичних зв'язків.

5. Можлива цільова направленість у дослідженні на культурні умови, у яких функціонують об'єкти дослідження та заглиблення у *method Wörter und Sachen* ("Слів та речей"), розроблений у 1909 році у Німеччині та Австрії: етимологія слова повинна вивчатись у тісному взаємозв'язку з вивченням артефактів та культурних концептів, які ці слова позначають [4].

Модель систем семантичних зв'язків можна розглядати у вигляді **матриці**, з одного боку і семантичною структурою лексики (релігійної), – з іншого. Ця модель може фіксувати семантичні зв'язки між словами на позначення базових смислів, виокремлених у релігійно-популярному дискурсі [26].

Реконструкція первісної форми слів-вербалізаторів смислів та встановлення їх внутрішньої форми дозволить виявити окремі закономірності щодо походження конкретної лексеми. Матрична реконструкція релігійно-популярного дискурсу повинна також враховувати еволюційне проникнення християнства в англо-, німецько- та україномовну культуру, а також специфіку сприйняття християнства у життєвих переконаннях суспільства, його менталітету та способу бачення світу в певний період [5].

Методика розщеплення семантичної структури лексики, що виражає смисли текстів (релігійно-популярного дискурсу), полягає у реконструкції значення вербалізаторів цих смислів, оскільки у процесі історичного розвитку вони можуть набувати нового забарвлення. *Застосування етимологічного аналізу* дає змогу встановити попередні семантичні зв'язки за певними загальними для всіх значень ознаками [3], визначити семантичні джерела слів певної мови, розкрити семантичну першооснову та відтворити реліктовий характер слів [10, с. 6].

Виявлення первісної релігійної форми (її реконструкція) та етимологізація лексичного фонду релігійно-популярного дискурсу передбачає “відновлення найдавнішого комплексу ознак, що мотивують значення. Це є можливим лише в разі уявлення про первісну форму слова, коли визначені межі кореня як носія лексичної семантики і формантної частини, які, у свою чергу, ототожнюються генетично й семантично з відповідними утвореннями в інших мовах [...]”.

Розширення прийомів класичної компаративістики за рахунок когнітивної лінгвістики і методик її аналізу дозволяє перейти від реконструкції окремих форм та елементів до *рівневої реконструкції* і тим самим підійти до *реконструкції тексту* (в індоєвропеїстиці – архаїчна поетична мова, мова права, міфології, релігійних текстів [20] (у принципі, порівняльно-історичний метод і починався з порівняння мови давньоіндійських вед (релігійних текстів) – санскриту з європейськими мовами).

Загалом методична процедура аналізу значення слова – семантична реконструкція у своєму становленні пройшла кілька етапів:

1) етап формулювання гіпотетичного закону М. Я. Марра щодо поляризації значення як єдиного глотогонічного процесу виявленого зі спільних чотирьох першоелементів через спільні для всіх мов стадії, в яких структура мови віддзеркалює класову структуру суспільства (панувало у первісному мисленні та первинному полісемантизмі праслова);

2) етап концепції ідеосемантики: виявлення давнього мовного елемента та усвідомлення його первинного смислу за допомогою очищення від пізніших семантичних нашарувань, яке почалося з аналізу зниклих скіфських слів, зокрема з розкриття їхніх ідеологічних потенцій;

3) етап розмежування ономасіологічного й семасіологічного підходів у розкритті значення слова;

4) етап моделювання семантичних мікрополів – об'єднання всіх лексем (назв) із загальним реальним планом довкола основи, що формує номінацію, для етимологізації лексеми;

5) етап зіставлення археологічних та лінгвістичних даних культури як знакової системи, реконструкції слова на основі збігу традицій, що розкриває семантичні зв'язки, які утворюють ядро тексту та є способом побудови смислу, мотиву;

6) етап матричної реконструкції семантичних відношень між словами;

7) сучасний методологічний етап розробки семантико-мотиваційного аналізу лексики О. Л. Березович, реконструкції семантичного об'єму і прагматичних особливостей слів.

Як підсумок, зазначимо, що методика розщеплення семантичної структури лексики – матрична реконструкція семантичних відношень між словами, компонентне розкладання значення слова (іншими словами – реконструкція значення слова) із залученням етимологічного і концептуального аналізу дає змогу визначити семантичні джерела слів певної мови, розкрити семантичну першооснову та відтворити реліктовий характер слів. Це становить перспективу подальших досліджень.

Л і т е р а т у р а

1. *Абаев В. И.* Вопросы методики сравнительно-исторического изучения индоевропейских языков / В. И. Абаев, Б. В. Горнунг [и др.]. – М. : Изд-во АН СССР, 1956. – 324 с.
2. *Апресян Ю. Д.* Экспериментальное исследование семантики русского глагола / Ю. Д. Апресян. – М. : Изд-во АН СССР, 1967. – 251 с.
3. *Батырмурзаева У. М.* Лексико-семантическая структура слова в кумыкском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Умукурсум Мамашевна Батырмурзаева. – Махачкала, 1996. – 222 с.
4. *Березович Е. Л.* Русская лексика на общесловянском фоне : семантико-мотивационная реконструкция / Елена Львовна Березович. – М. : Русский Фонд Содействия Образованию и Науке, 2014. – 488 с.
5. *Болдырев М. М.* Когнитивно-матричный анализ английских христианских топонимов [Электронный ресурс] / М. М. Болдырев, В. В. Алпатов. – Режим доступа : <http://boldyrev.ralk.info/dir/material/190.pdf6>.
6. *Дубровина С. Ю.* Родство по духу : культурно-языковая перспектива [Электронный ресурс] / С. Ю. Дубровина. – Режим доступа : <http://www.philology.ru/linguistics2/dubrovina-09.htm>
7. *Звегинцев В. А.* Семасиология / Владимир Андреевич Звегинцев. – М. : Изд-во МГУ, 1957. – 320 с.
8. *Иванов Вяч. Вс.* Славянские языковые моделирующие семиотические системы / Вяч. Вс. Иванов, В. Н. Топоров. – М. : Изд-во МГУ, 1965. – 204 с.
9. *Илиади А. И.* Основы славянской этимологии / Александр Иванович Илиади. – К. : Довіра, 2005. – 270 с.
10. *Крип'якевич І. П.* Історія України / Іван Петрович Крип'якевич. – Львів : Світ, 1990. – 519 с.
11. *Левицький В. В.* Семасиология : [монографія] / Віктор Васильович Левицький. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 672 с.
12. *Макаев Э. А.* Реконструкция индоевропейского этимона / Э. А. Макаев // Вопросы языкознания. – М. : Изд-во МГУ, 1967. – № 4. – С. 26–33.
13. *Марр Н. Я.* Яфетические зори на украинском хуторе (Бабушкины сказки о Свинье Красном Солнышке) / Н. Я. Марр // Ученые записки института народов Востока СССР, 1930. – Т. 1. – С. 1–86
14. *Меркулова В. А.* О некоторых принципах этимологии названий растений / В. А. Меркулова // Этимология 1964. Принципы реконструкции и методика исследования. – М. : Наука, 1965. – С.72–87.
15. *Мотузенко Е. М.* Этимология и семантика / Евгений Михайлович Мотузенко. – Кишинев : Vector, 2006. – 368 с.
16. *Клименко Н. Ф.* Формалізовані основи семантичної класифікації лексики / Н. Ф. Клименко, М. М. Пешак, І. Ф. Савченко. – К. : Наукова думка, 1982. – 251 с.
17. Лингвистический энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tapemark.narod.ru/les/409a.html>
18. Постнаука [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://postnauka.ru/faq/86>
19. *Стернин И. А.* Лексическое значение слова в речи [Электронный ресурс] / И. А. Стернин. – Режим доступа : [http://sterninia.ru/files/757/\[...\]](http://sterninia.ru/files/757/[...]).
20. *Сібрук А.* Етимологічний аналіз – перший етап реконструкції семантики / А. Сібрук, Т. Гульченко // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. – 2013. – Вип. 28. – С. 98–105.
21. *Сорока Т. В.* Структурна характеристика моносемічних аксіономенів української мови [Электронный ресурс] / Т. В. Сорока. – Режим доступа : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
22. *Трубачев О. Н.* Из праславянской этимологии и лексико-семантической реконструкции : *krosno / О. Н. Трубачев // Slawistyczne studia jezykoznawcze. – Warszawa, 1987. – S. 427–430.
23. *Трубачев О. Н.* Indoarica в Северном Причерноморье : Реконструкция реликтов языка / О. Н. Трубачев // Этимологический словарь языковых реликтов Indoarica (в соавторстве с А. К. Шапошниковым). – М. : Наука, 1999. – 320 с.
24. *Шмелев Д. Н.* Проблемы семантического анализа лексики / Д. Н. Шмелев. – [3-е изд.]. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 280 с.
25. *Bendix E.* Componential analysis of general vocabulary : the semantic structure of a set of verbs in English, Hindi and Japanese / E. Bendix. – Bloomington : Indiana University, 1966. – 230 p.

26. Cherkhava O. O. Reconstruction of theolinguistic matrix of religious popular discourse (based on English, German and Ukrainian languages) [Electronic resource] / O. O. Cherkhava. – Mode of Access : <http://scaspee.com/6/post/2015/03/reconstruction-of-theolinguistic-matrix-of-religious-popular-discoursebased-on-the-english-germanand-ukrainian-languages-cherkhava-o.html>
27. Kurylowicz J. On the Methods of Internal Reconstruction, см. Preprints of Papers for the Ninth International Congress of Linguists / Jerzy Kurylowicz. – Cambridge : Mass., 1962. – P. 469–490.
28. Labov W. Principles of Linguistic Change / William Labov. – Oxford : Blackwell, 2001. – Volume II : Social Factors. – 592 p.
29. Lowe J. & Mazaudon M. The reconstruction engine: a computer implementation of the comparative method [Electronic Resource] / J. Lowe, M. Mazaudon. – Mode of Access : <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00311507>

Черхава О. О. Методики выполнения семантической реконструкции в структурализме и когнитивной лингвистике.

В статье рассматриваются различные методы анализа семантической структуры лексики, которые разрабатывались в эпоху структурализма, а в когнитивной лингвистике нашли свою широкую апробацию, в частности, матричная реконструкция семантических отношений между словами, которая предусматривает выполнение таких процедур, как компонентный анализ значения слова с привлечением этимологического, семантико-мотивационного и концептуального анализов и способствуют выявлению семантических источников слов определенного языка, раскрытию их семантической первоосновы и восстановлению реликтового характера.

Ключевые слова: семантическая реконструкция, матричная реконструкция, методика компонентного анализа слова, этимологический анализ, семантико-мотивационная реконструкция.

Cherkhava O. O. Methods of semantic reconstruction in structuralism and cognitive linguistics.

The article deals with the various methods of lexical semantic structure analysis that were developed at the period of structuralism and practiced in cognitive linguistics, in particular as matrix reconstruction of semantic sequences among words. It presupposes the following procedures: component analysis of words meaning with the involvement of etymologic, semantic-motivational and conceptual analysis that promote to present the semantic words source of particular language, disclosing its semantic principium and their relict character.

Keywords: semantic reconstruction, matrix reconstruction, methods of component word analysis, etymologic analysis, semantic motivational reconstruction.

Чжу Цзинтао

Киевский национальный лингвистический университет

**ИСТОЧНИКИ МОТИВАЦИИ
СЕМАНТИКИ ПРЕДСКАЗАНИЯ/ПРОГНОЗА
В ПАРЕМИЙНЫХ ЗНАКАХ РУССКОГО И КИТАЙСКОГО ЯЗЫКОВ**

В статье рассматривается проблема изучения категории будущего как предсказания и прогноза в двух аспектах: философском и научном; отдельное внимание уделяется мифолого-религиозному контексту исследования сущности предсказания и прогноза, который позволил предположить, что источником мотивации предсказания являются суеверия человека, а прогноза – приметы окружающего мира.

Ключевые слова: семантика предсказания/прогноза, источники мотивации, суеверия, приметы.